Arpilleres de Can Fabra

Agulles que parlen de moments d'escola i de vida dins un procés comunitari

Arpilleres de Can Fabra

Agulles que parlen de moments d'escola i de vida dins un procés comunitari

Aquest llibre ha estat editat amb motiu del procés de creació artística col·lectiva desenvolupat del febrer al juny de 2017 per l'Escola Can Fabra i l'equip del projecte expositiu *Cohabitar entre-* —projecte realitzat al Centre d'Art Contemporani de Barcelona Fabra i Coats— i ha comptat amb la col·laboració del Grup d'Arpilleres del Casal de Barri Congrés-Indians, de mares i àvies de l'Escola Can Fabra i de la Daniela Pizarro (membre del col·lectiu Nido Textil).

Coordinació
Marta Ortiz, Mariló Fernández i Francisco Rubio

Arpilleres
Alumnes dels grups de tercer d'educació primària: els Prehistòrics i els Experiments; i alumnes de quart d'educació primària de: la Classe del futur, la Classe dels actors i les actrius i la Classe del Megalodón

Correccions
EMC Transcripcions

Disseny gràfic i impressió
Medigràfic

Fotografies
Mariló Fernández

Arpillera de portada
Lourdes Montorio (Fotografia: Xavier Gil)

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional de Creative Commons

www.ajuntament.barcelona.cat/centredart/

Índex

7 *L'escola, institució oberta i facilitadora de tot un procés comunitari*

Carme Martínez (Directora de l'Escola Can Fabra)

8 *Entrevista a l'Avelina Bustamante, mare de l'escola*

10 *Cloenda de la trobada d'Arpilleres*

Núria Bonavila Magriñá, Lourdes Montorio Gambau, María Luz Ferran Latorre, Arpilleres Casal de Barri Congrés-Indians

20 *Reflexions de la mestra*

Marta Ortiz (Mestra de l'Escola Can Fabra)

36 *Cohabitar entre l'escola i el centre d'art*

Mariló Fernández (LaFundició, Equip C*ohabitar entre-*)

54 *Butxaca*

Arpilleres v Congrés-Indians

L'escola, institució oberta i facilitadora de tot un procés comunitari

—

Carme Martínez (Directora de l'Escola Can Fabra)

Aquestes pàgines que esteu a punt de gaudir amaguen històries viscudes per infants de l'Escola Can Fabra, records que han deixat empremta en els seus cors i que gràcies a la complicitat d'un grup de persones arriba a les vostres mans, i desitgem que també als vostres cors.

Obrir les portes de la nostra escola a la participació de les famílies i d'entitats del barri ens permet generar vivències positives. El nostre projecte educatiu aposta per una metodologia que fomenta la participació activa dels infants. Ells han de ser els propis protagonistes del seu aprenentatge. Han de poder interactuar-hi i aquesta interacció els ha de permetre afrontar i resoldre petits problemes, prendre decisions, contrastar les seves opinions amb les de les altres persones i manifestar preferències, sentiments i emocions.

I com aconseguir que flueixin aquests sentiments, aquestes ganes d'aprendre? Doncs a partir d'estratègies motivadores com els tallers artístics i d'experimentació. Així, a partir de propostes d'activitats que van més enllà del concepte d'aula, els espais i els materials es reorganitzen per convertir-se en moments d'experimentació i d'expressió artística.

Us ha passat que a vegades conflueixen a les vostres vides persones que us aporten el que necessiteu en aquell moment? A la nostra escola, SÍ: una mestra entusiasmada, unes persones de l'entitat LaFundició, unes arpilleristes amb ganes de compartir la seva saviesa i unes famílies disposades a compartir espais educatius amb els fills i filles, nets i netes o nebots i nebodes. El resultat d'aquesta confluència el teniu a les vostres mans.

Ara us toca posar fil a l'agulla. Bona lectura!

Entrevista a l'Avelina Bustamante, mare de l'escola

Com vas viure el procés de participació en un taller?

Em va agradar molt participar en un taller, perquè la meva filla estava emocionada.

Vam estar unes quantes setmanes mirant el calendari per trobar el dia que millor m'anés per la meva feina, fins que el vam trobar!

Molt emocionant tot el temps anterior, i el mateix dia.

Com vas viure el fet de compartir el teu saber amb nens i nenes, mestres i altres professionals?

Va ser fàcil, en el sentit que de seguida estàvem tots fent el que havíem de fer, xerrant i treballant, tranquils, concentrats. El temps va passar massa ràpid.

Com vas viure poder participar en un projecte d'escola on el saber de la costura i generacional tenia cabuda a l'aula?

Em va semblar una idea molt bona. Teixir és entrelligar, unir, enganxar; és poder teixir relacions, històries, i aquesta sessió em va semblar una mica això.

Vaig parlar amb els companys i companyes de la meva filla que no coneixia tant, tranquil·lament cosint, preguntant coses... És curiós que els nens i les nenes, fent aquesta activitat, també van voler començar a parlar i a preguntar coses mentre cosien.

M'ha agradat molt trobar-me l'escola que m'imagino i el seu funcionament. És l'escola que vull.

Com vas viure aquell moment amb la teva filla?

M'agraden aquests moments amb les meves filles, els busco sempre que puc. Aquesta va ser una oportunitat per estar amb ella, però també amb altres companys i companyes seus.

El més gran elogi és quan la meva filla em va dir que ho havia fet molt bé.

La comunitat té molta força en aquestes coses.

Cloenda de la trobada d'Arpilleres

—

Núria Bonavila Magriñá
Lourdes Montorio Gambau
María Luz Ferran Latorre
Arpilleres Casal de Barri Congrés-Indians

Com t'imagines l'arpillera del taller si l'hagués de cosir?

> *«La imagino amb un nen o una nena a l'aula, al voltant d'un munt de roba i amb una agulla a la mà, amb una arpillera i amb un somriure. Fent un treball conjunt però a la vegada individual, fent tot un procés col·lectiu però sense perdre la teva individualitat.»*

El procés es va iniciar establint el primer contacte amb el Casal Congrés-Indians i la mestra encarregada de dur el taller d'art a l'Escola Can Fabra (curs 2016-2017) amb les dues línies de tercer de primària i les tres línies de quart.

En aquest primer contacte, sobretot es va parlar del que és i el sentit de l'arpillera, i es va establir un primer vincle de relació entre les dues entitats.

Després d'aquestes primeres impressions, dues de les arpilleres van venir a la classe de quart B (on la Marta duia la tutoria) a explicar el que eren les arpilleres i a fer-nos-en una petita mostra, sobretot incidint en una, que era una arpillera sobre la fàbrica Fabra i Coats on s'explicava una de les activitats que s'hi duien a terme, fent una petita connexió amb el mateix treball de classe sobre el projecte.

Aquesta primera trobada amb l'alumnat la van percebre com plena de preguntes per part dels nens i les nenes, que volien saber-ho tot, i van marxar amb la idea que havien estat molt atents.

Paral·lelament es fa ver un dossier per a les 125 famílies que es titulava *Agulles que parlen*, on es descrivia en forma de conte qui eren les arpilleres i el sentit de la tasca a fer amb els seus fills i filles. Se'ls demanava trobar una estona per poder parlar d'un moment d'escola on ells havien estat feliços, una vivència positiva a l'escola, a l'aula, amb els seus amics i amigues... i que aquest moment l'havien de dibuixar.

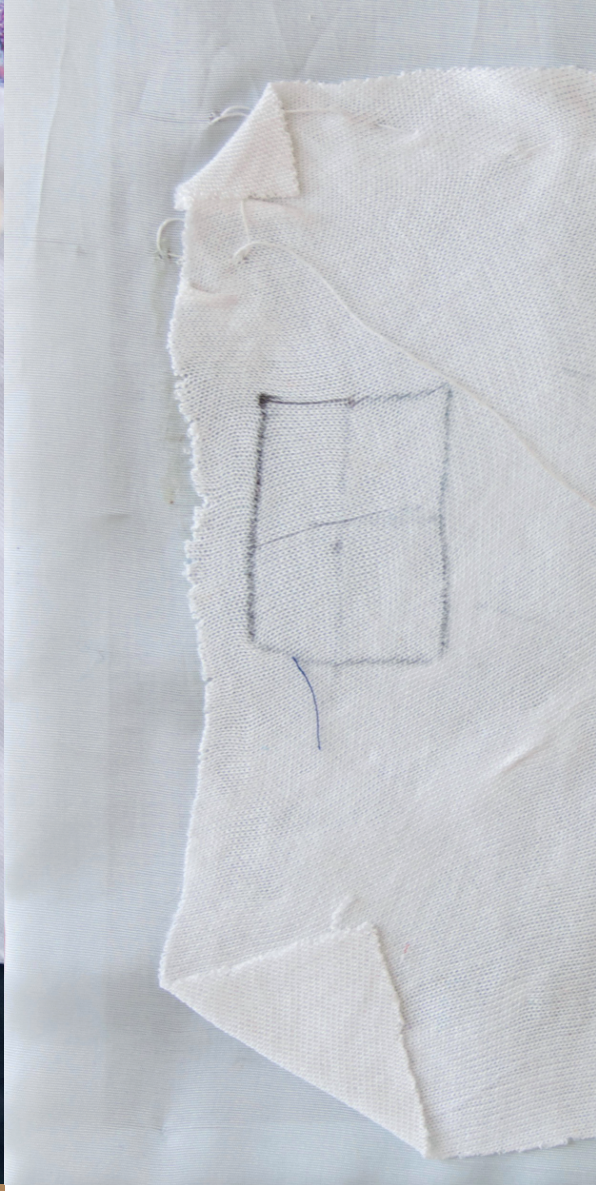

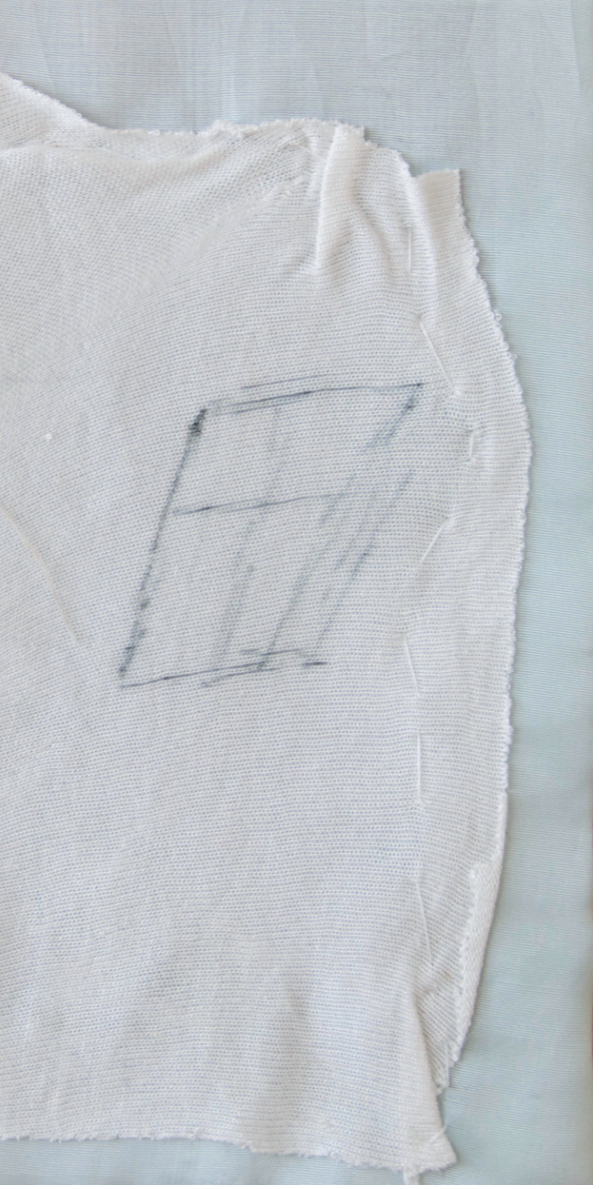

També se'ls demanava que podien fer recerca d'elements significatius per elaborar l'arpillera; un tros de bata, de mitjó, de cartera, botons, fils... amb una entrada al blog que demanés la participació de totes les famílies, els avis i àvies a qui els agradés cosir i que volguessin venir al taller. Per tant, es va obrir l'escola i l'aula a totes les famílies.

Com es va viure el dia a dia del taller?

«Recordo un alumne que va fer la sortida al Palau de la Música amb cortines. Jo sabia que no en tenia, però ell les volia cosir.»

«Tenien molt clar, a l'hora de triar la roba, que ho volien fer per a ells mateixos. Deien: "Jo ho retallo, ja me n'ha ensenyat la meva mare o àvia".»

«Vam veure molta imaginació. Coses que nosaltres no vèiem com a tal, ells, d'un tros verd de roba, ja en feien la seva herba. Em va descol·locar, tanta creativitat.»

«Si hi havia dificultats i problemes, ells i elles mateixes hi trobaven la solució a partir de la mateixa pràctica.»

«Se'ls veia molt aplicats i implicades, estaven concentrades, treballaven capficats en allò que estaven elaborant.»

«Col·laboraven a l'hora de recollir i s'organitzaven de forma autònoma. Ho desaven tot al seu lloc, tenien cura del material.»

«No cridaven, parlaven en to de conversa.»

«Estaven concentrats però anaven compartint tranquil·lament. Se'ls veia gaudir.»

«Valorem molt el tema del reciclatge, del compartir, el valor de les coses. Tot té aquell valor que li vols donar.»

Conjuntament reflexionem sobre quin és l'objectiu del taller o del que és una bona arpillera. Es va valorar el procés, no la tècnica.

«T'adones del valor que l'alumnat dona a l'escola, i de les coses a les quals donen importància. Tu, com a mestra, potser poses l'èmfasi en uns conceptes o activitats i t'adones que és allò que els queda a cadascú, i a vegades mai creuries què podria ser això. Un nen que recorda la seva porta a P3, i és el que va cosir.»

«L'alumnat que presentava dificultats, entraves a l'aula i no els veies, hi havia una inclusió total. Després anaves percebent que hi eren, però estaven fent la seva arpillera.»

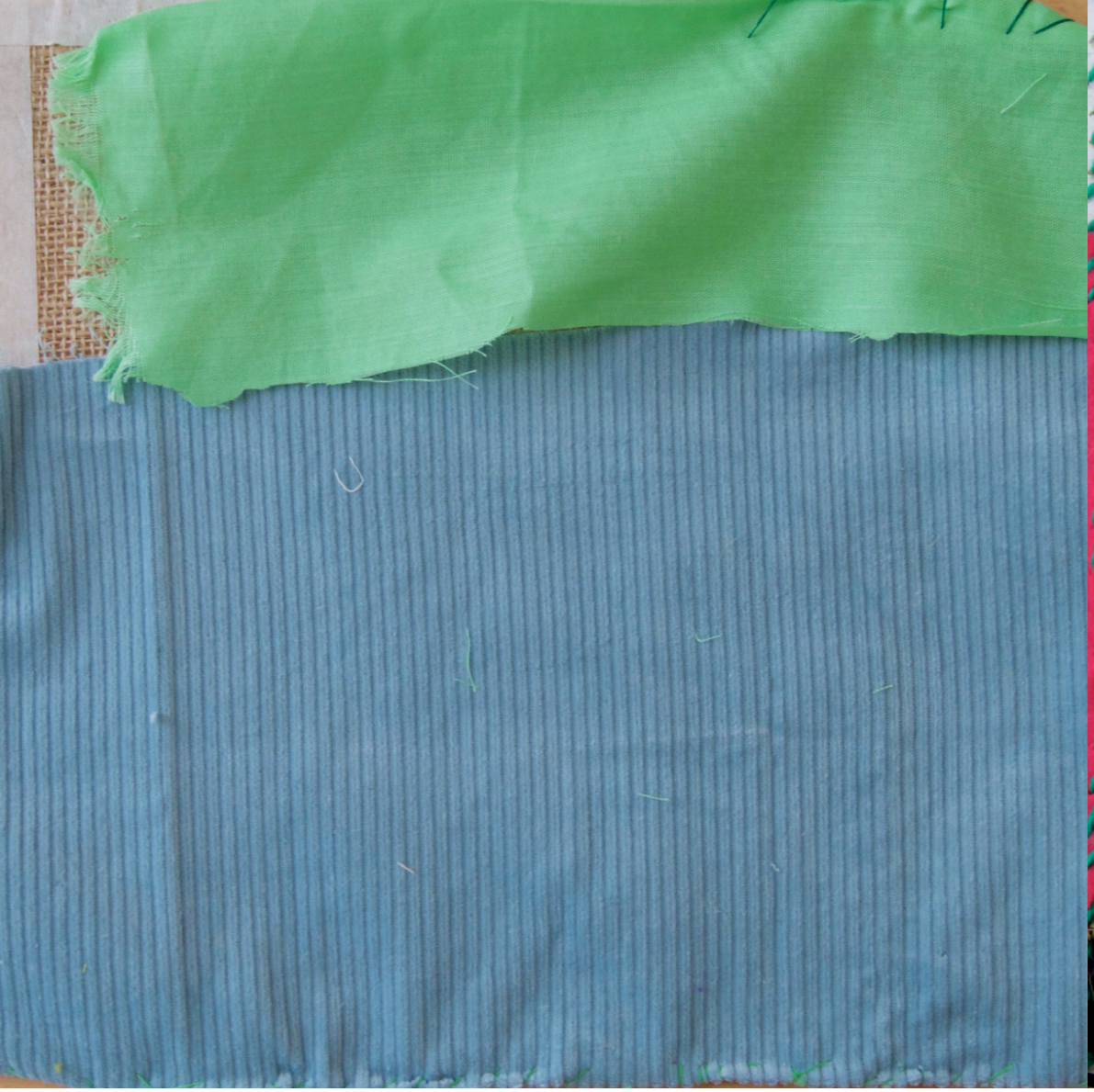

Mixii

«Ens queda la idea generacional on tothom podia compartir, aquest espai generacional on els antics sabers fossin reconeguts i transmesos a noves generacions i que quedés recollit en tot un procés.»

«Espai de traspàs i connexions de sabers.»

«Donar un valor a allò col·lectiu a sabers arrelats a les dones i a dones de casa.»

«La relació entre diferents generacions.»

Què hi va faltar?

«Potser va faltar una sessió pràctica d'enfilar agulles, experiència a l'hora de retallar roba... Faltava una part introductòria.»

«Va faltar l'espai de «tancament»: aquesta butxaca del darrere, de parlar, conversar, expressar aquell sentiment, aquell record... Manca de temps.»

«La por a crear i generar tantes arpilleres, la por a un procés que no està guiat i que nosaltres no guiem.»

«La por a obrir l'aula i a deixar-te mirar.»

«El treball de diverses persones a l'aula: «ens entendrem?»

«Què hi valorem molt?»

«La paraula respecte, l'espai de calma i la relació amb els companys i companyes.»

«Obrir l'escola a l'aula per deixar-se mirar i per compartir, com a dinàmica molt viva.»

«La relació entre la dinàmica actual de rapidesa i extres i la calma del taller i l'anar fent.»

«Ritmes diferent i interessos diversos, però tothom va fer la seva arpillera.»

«Que és un procés ric i viu.»

Reflexions de la mestra

—

Marta Ortiz (Mestra de l'Escola Can Fabra)

Entrar en contacte amb C*ohabitar entre-* ja va ser, des del principi, introduir una forma diferent en tot.

Primer va ser entrar en contacte i generar un vincle entre professionals de diferents llocs i mirades que volien treballar junts, per desig, i amb els nens i les nenes.

Volia dir estar en la mateixa aula compartint espais on cadascú entrava amb la seva forma de ser i on cadascú va deixar empremta en el meu camí com a mestra.

Deixar entrar volia dir veure'ns en acció, on aquelles paraules compartides prenien cos i s'anaven transformant en el dia a dia en el taller d'art.

Quan dèiem d'obrir un procés artístic on cada nen i nena ha de fer allò que vulgui fer o situar-se on vulgui estar, ho vam aconseguir amb la riquesa d'aquest treball, però també el seu risc, ja que el dia a dia no està programat, ni pensat, ni estructurat. El que passava s'anava construint en el mateix moment, en la mateixa dinàmica del taller. Si volien treballar a l'aula, ho feien a l'aula; si volien anar al Centre d'Art, hi anàvem; si volien passejar per l'escola i cercar-ne aquells racons més significatius...; si volien anar a parlar amb els més petits, hi anaven...

El procés va donar transformacions perquè tots i totes vam entendre què estàvem fent, de quina manera i quin era el procés, i perquè deixàvem fluir sense pensar en el dia a dia, sense provocar. Hi havia com un diari en què escrivíem tot el que anàvem fent, i a la vegada anàvem registrant tot el procés (fotos, enregistraments sonors, dibuixos...). Això ens va facilitar poder fer un vídeo final on quedava palès tot el procés seguit i el treball en què havia incidit cada grup, amb la qual cosa tothom va participar per generar un procés col·lectiu que cada alumne o alumna va poder construir. Amb això es va generar una inclusió total de tot l'alumnat en allò que sabien i que no sabien fer d'una forma espectacular.

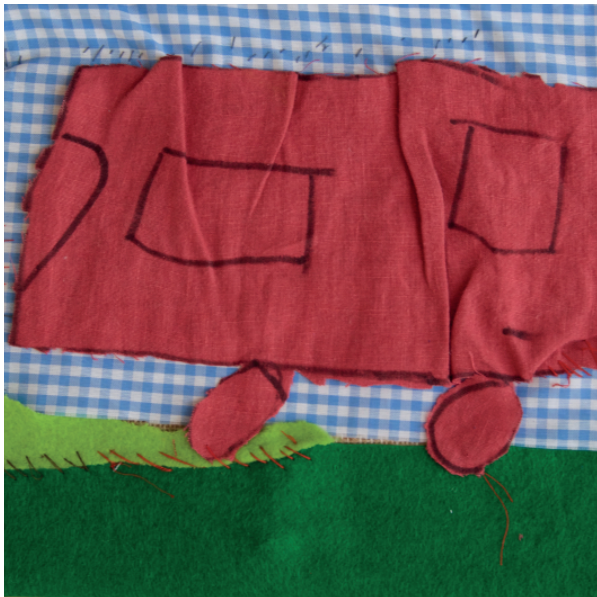

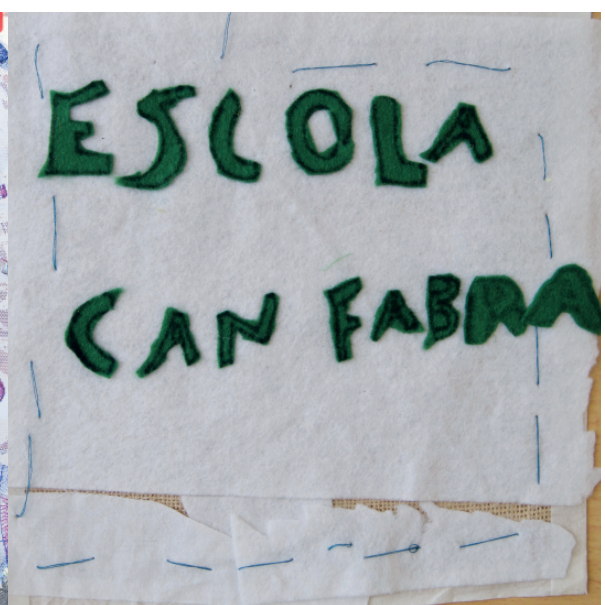
ESCOLA
CAN FABRA

3A

Al que li agradava dibuixar, dibuixava, feia pòsters, feia fotografies per l'escola, gravava sons, etc. I al recopilar tot el material, es va aconseguir que tot el procés quedés recollit i es guardés en la memòria col·lectiva de Can Fabra.

L'art com un procés on cada grup del taller generava unes activitats que el següent grup podria continuar i generar-ne de noves. Per tant, cada taller, cada grup i cada dia eren diferents, i es generaven propostes noves d'aprenentatge que mai es podien saber ni preveure.

Mai m'hauria imaginat la quantitat de propostes artístiques que es generaven en el dia a dia, i tampoc van caler molts materials ni va fer falta proposar moltes idees; aquestes anaven sortint dels mateixos alumnes, que s'anaven engrescant amb totes.

Vaig aprendre a esperar, a tenir paciència i a confiar, a confiar en persones que no coneixia per tirar endavant tot un procés artístic.

Vam conversar molt i vam trobar estones per parlar sobre tot, vam ajudar-nos mútuament i vam anar compartint els sabers. A l'aula hi havia una equitat, tots érem iguals, tots teníem el nostre vot, paraula i totes les nostres individualitats, que van ésser aglutinades.

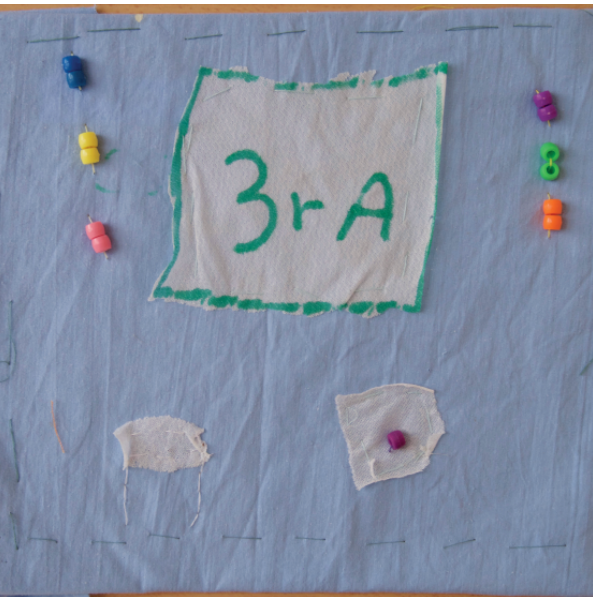

MARTA

CAN
FABRA

AUTOCAR

Escola
CAN FABRA

ESCOLA CAN FABRA
AUTOCAR

LOVE
LOVE

SANT JORDI

Cohabitar entre l'escola i el centre d'art

—

Mariló Fernández (LaFundició, Equip *Cohabitar entre-*)

—Que deu estar fent ara, Messi?

—Treballant?

—No, treballant no.

Mentre Messi treballa o no, al voltant d'unes taules i unes cadires petites –petites si es miren en relació amb les mides d'una persona adulta– es troben nens i nenes, amb la seva mestra, alguna mare, alguna àvia, alguna dona del Grup d'Arpilleristes del Casal de Barri Congrés-Indians i algú de l'equip del projecte Cohabitar entre-.

Sobre la taula, una mica de caos: molts retalls de teles de colors, les arpilleres, fils, agulles, tisores... Els nens i les nenes han escollit moments significatius del seu pas per l'escola i els estan cosint a les arpilleres; els adults els acompanyem en un espai nou dins l'escola.

Al voltant de les taules, converses:

—Hi ha noms que són de nena i hi ha noms que són d'àvia. Què fas, si tens un nom de nena, quan siguis àvia? No pots ser àvia.

—Clar, si et dius Judit, doncs no pots ser l'àvia Judit, no queda bé.

—Hi ha noms d'adolescent?

—Jo crec que sí.

Una àvia explica els noms dels seus pares i germans i les condicions de la seva infantesa; el grup escolta i cus.

No és l'espai tradicional de l'aula de l'escola. S'estan donant diferents situacions de forma paral•lela, diferents aprenentatges en múltiples direccions. S'està produint un acte de restitució d'una pràctica, la vinculada al tèxtil, a la costura, que ha estat relegada a l'àmbit domèstic, feminitzada i buidada del seu potenci-

YOUNG
ENOUGH

CAN
FABRA
ESCOLA CAN FABRA
AMICS
3r
B
PETER PAN
CAN FABRA
E

al creatiu, experimental i contemporani per construir pensament.

El treball de les arpilleristes de Congrés-Indians ha estat inspirador. Elles, alhora, han begut de les arpilleristes xilenes, les que durant la dictadura de Pinochet van servir per organitzar les dones preses, per explorar economies alternatives, per explicar en tèxtils d'aparença inofensiva allò que no es podia explicar.

Aquest llibre recull una miqueta del que ha estat aquest camí, que tant de bo no s'acabi aquí.

Per al projecte Cohabitar entre-, sumar-nos a l'ecosistema del barri en processos de creació artística contemporània que divergeixen, en les seves formes i sentits, dels habituals dins el camp de l'art suposa obrir un espai de debat que ha de desbordar el que s'anomena sector artístic per poder començar a repensar col·lectivament, amb una ciutadania plural, les institucions culturals públiques com el Centre d'Art Contemporani Fabra i Coats.

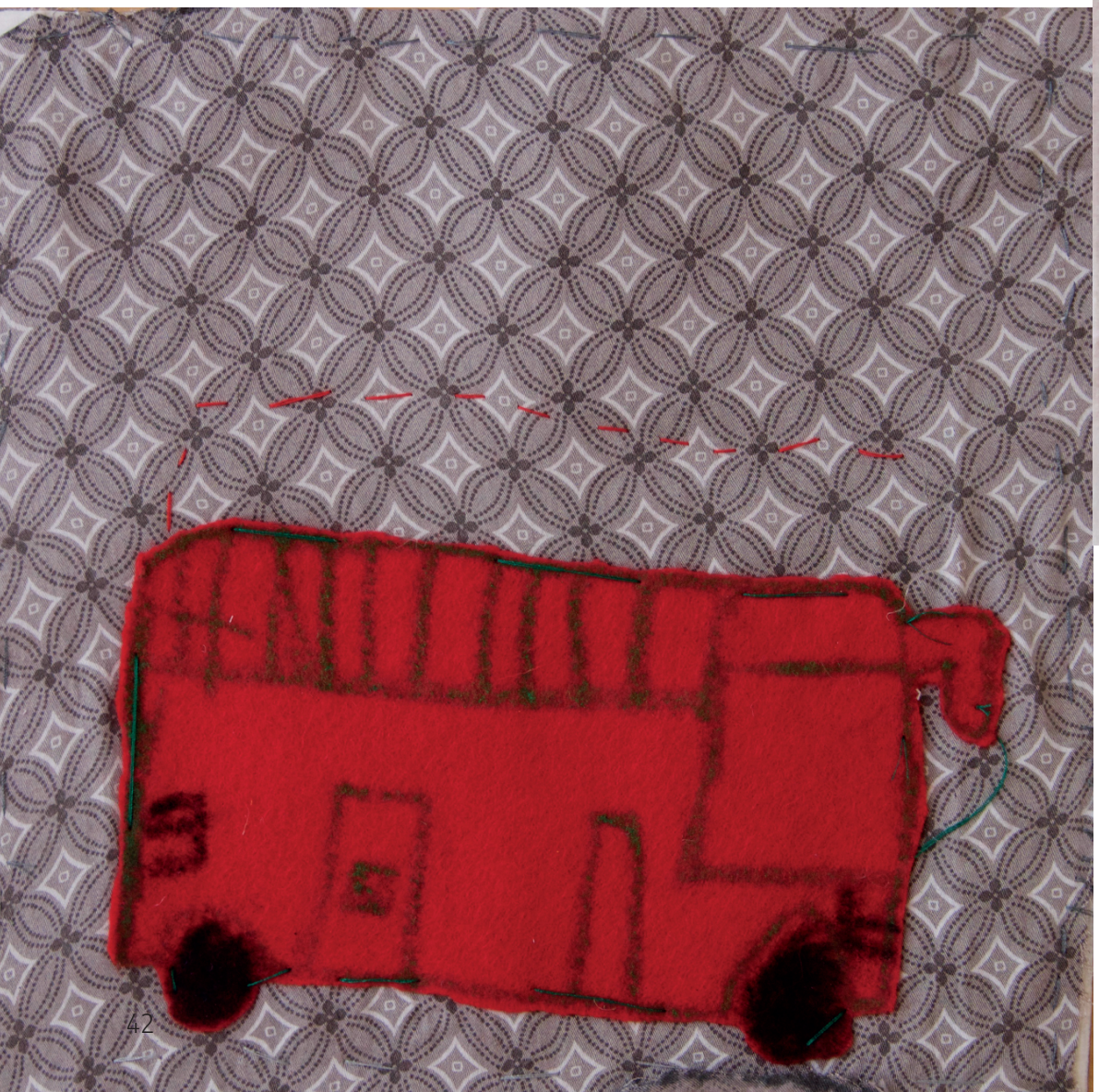

ESCOLA
CAN
FABRA

LES PRIMERAS COLONIES

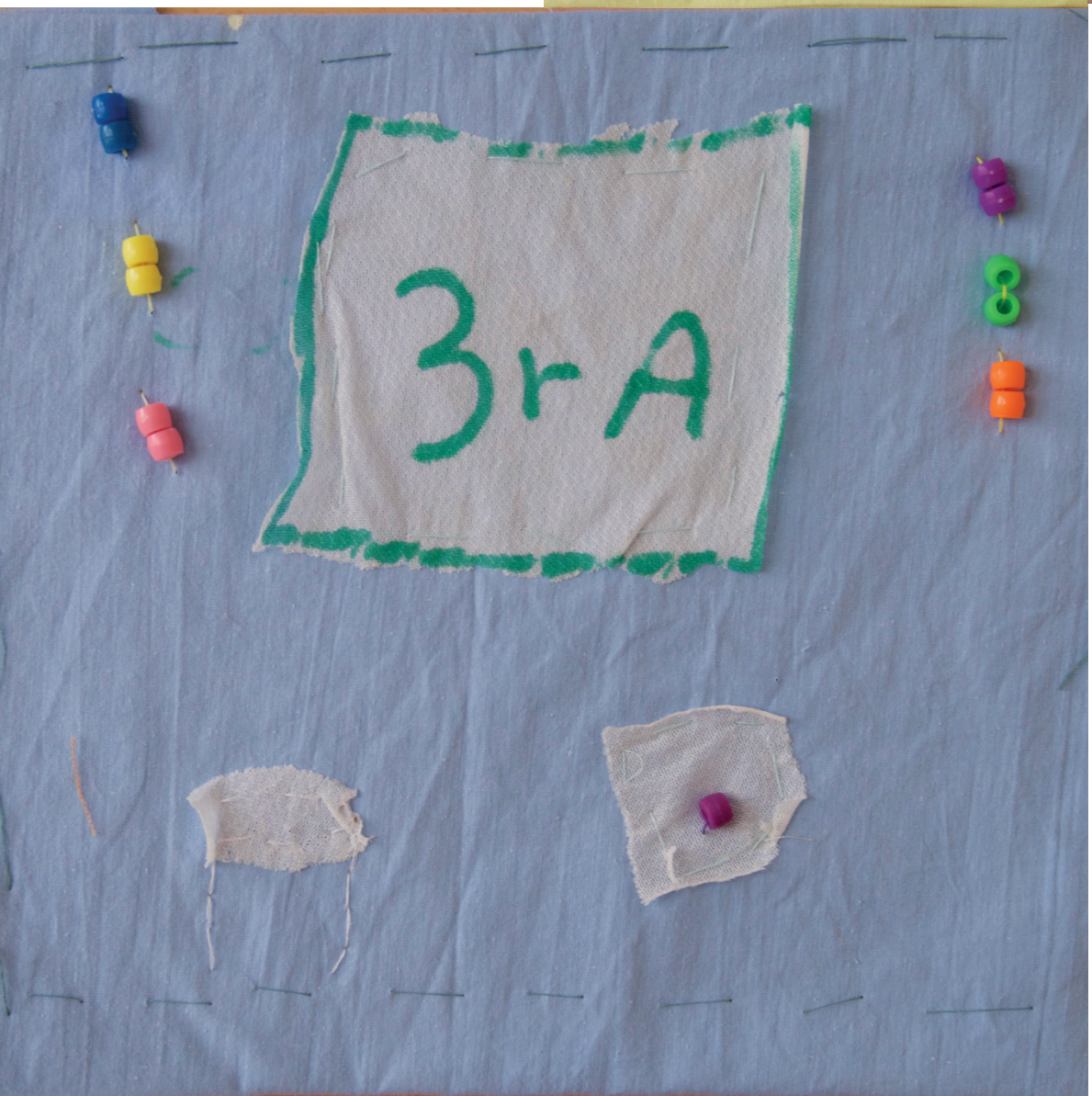
3rA

ESCO
LA
CAMERA

PORQUE
TS

ESCOLA
CAN
FABRA

CAN
FABRA

Butxaca

—

Arpilleres Casal de Barri Congrés-Indians

En aquesta última pàgina tens un espai per crear la teva pròpia butxaca, en la que pots explicar les històries de la teva arpillera per tal que perduri en la memòria.

Aquí pots deixar explicat, dibuixat, enganxat... el que representa la teva arpillera, aquell sentiment, reivindicació, història... i tot això serà com el seu D.N.I. únic i només seu.

Anima't a fer-la!

COHABITAR ENTRE –